

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Muuta järjestää

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Säädöskokonaisuus korostaa perustason mielenterveyspalveluiden vahvistamista. Tämä tarkoittaa käytännössä, että esimerkiksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, terveyskeskuksissa ja muissa perusterveydenhuollon yksiköissä tulisi olla riittävästi resursseja ja osaamista vastata lasten ja nuorten mielenterveystarpeisiin. Säädöskokonaisuudessa tulisi selkeämmin määritellä kenen tehtävä on hoitaa lasten ja nuorten mielenterveysongelmia. Soveltamisen kannalta sääntelyn toimivuus edellyttää tarkempia ohjeita, riittäviä resursseja, tehokasta seurantaa ja tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä ohjattaessa lapsi/nuori hoidon toteuttajalle. Ilman näitä elementtejä toteutuminen voi olla epätasaista ja säädösten tavoitteet voivat jäädä saavuttamatta.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Käytettävien menetelmien tulee olla näyttöön perustuvia, mutta niitä ei kannata nimetä ja rajata sitovasti. Tämä voisi asettaa hyvinvointialueet eriarvoiseen asemaan jo olemassa olevan osaamisen vuoksi, ja vaikeuttaa uusien menetelmien kehittämistä. Säännöksessä on selvemmin tuotava ilmi, kenen tehtävä on toteuttaa psykososiaalisia interventioita lapsille ja nuorille. Kouluterveydenhuollon roolin selkeyttäminen: Terapiatakuussa tulisi selkeyttää vahvemmin kouluterveydenhuollon roolia ja vastuita suhteessa muihin terveyspalveluihin, jotta kaikki osapuolet ymmärtävät selvästi, millaisia palveluita kouluterveydenhuolto tarjoaa ja miten se integroituu laajempaan terveydenhuoltojärjestelmään.]

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Opiskeluterveydenhuollon hoitotakuu on ristiriidassa terapiatakuun enimmäisajan kanssa. Sääntelyn tulisi olla täsmällisemmin kirjoitettu. ”..tarve on todettu..” -kenen toimesta? Hoidon tarpeen arvio tulee toteuttaa huolellisesti, ja tiukka hoidon aloituksen aikaraja voi tämän vaarantaa. Tulisiko määrittää, että hoidon toteuttamisen alkamiseen kuluva enimmäisaika lasketaan ammattilaisen suorittaman hoidon tarpeen arvion valmistumisesta? Tiukka enimmäisaika sisältää sen riskin, että olemassa olevat resurssit suunnataan vain tähän tehtävään, jolloin muuta tärkeää jää hoitamatta. Soveltamisen kannalta sääntelyn toimivuus edellyttää tarkempia ohjeita, riittäviä resursseja, tehokasta seuranta ja tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä ohjattaessa lapsi/nuori hoidon toteuttajalle. Ilman näitä elementtejä enimmäisaikojen toteutuminen voi olla epätasaista ja säädösten tavoitteet voivat jäädä osittain saavuttamatta.]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

En osaa sanoa

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

En osaa sanoa

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

-

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

-

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

Skoopilla ei ole tähän kysymykseen lausuttavaa.

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Kansallisesti tulee ohjata riittävä rahoitus ja resurssit henkilöstön koulutukseen ja tehtävien toteuttamiseen.

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiirettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen

hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusääntelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

Olisi hyvä, että hoitotakuu ja terapiatakuusääntely olisivat yhdenmukaiset.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Termi terapiatakuu antaa käsityksen takuulla saatavasta terapiasta, esimerkiksi kun vanhempi ajattelee lapsensa tarvitsevan terapiaa. Läheskään kaikkiin oireisiin ei tarvita terapiaa. Annettava hoito tulee antaa ammattilaisen johdolla arvioidun ja todetun tarpeen perusteella, ei ihmisen itsensä arvioimana. Annettava hoito lapsille ja nuorille on useimmiten muuta kuin terapiaa. Medikalisaatiota tulee lievissä oireissa välttää.

Terapiatakuu voi lisätä kysyntää mielenterveyspalveluille koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Vaikka mielenterveyden hoito perustasolla määritettäisiin jonkun muun tahon tehtäväksi, tilanteen arviointi edellyttää lisäresursseja ja -panostuksia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Mikäli lasten ja nuorten mielenterveyden hoito määritetään koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäväksi, on tarvittava lisäresurssi suuri. Samaan aikaan on hallitusohjelmassa suunniteltu mittavia säästöjä ennaltaehkäiseviin terveyspalveluihin. Vaikka terapiatakuussa on suunniteltu lisäpanostusta perusterveydenhuollon palveluihin, on lisäpanostus vain murto-osa samoista palveluista suunniteltuihin säästöihin verrattuna.

Suomen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon yhdistys Skooppi haluaa korostaa arjen mielenterveyttä tukevien rakenteiden tärkeyttä. Kentältä tuleva tieto kertoo vahvasti näiden rakenteiden puutteista suurella osalla perheitä. Rajojen asettaminen lapsille vaikuttaa vähentyneen. Kouluterveyskyselyn mukaan merkittävä osa lapsista ei saa riittävästi unta ja liikuntaa, heidän ateriarhythmissä on epäsäännöllinen ja ruutuaika on niin runsasta, että se uhkaa lasten aivojen kehitystä. Tämä näkyy keskittymisongelmien ja käytöshäiriöiden rajuna lisääntymisenä viime vuosina.

Valtiovaltalta kaivataan uutta ”Pohjois-Karjala -projektia” kehittyvien lasten terveellisen elinympäristön turvaamiseksi. Radikaaleja toimenpiteitä yhteiskunnalta kaivataan, jotta mielenterveellinen kasvuympäristö saataisiin palautettua/turvattua mahdollisimman monelle lapselle.

Mähönen Anu
Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistys Skooppi